

БОЛОЊСКИ ПРОЦЕС И НАСТАВНИЧКИ ФАКУЛТЕТИ

Драгољуб Мирјанић
Медицински факултет Универзитета у Бањој Луци
Саве Мркаља 14, 78000 Бања Лука

ABSTRACT

MIRJANIĆ, D.: BOLOGNA PROCESS AND TEACHING SCHOOLS. *Skup, 1: Savremena univerzitetska nastava, Zbornik radova naučno-stručnog skupa, Trebinje, novembar 2003. 5-9, Banja Luka, 2004.* [Faculty of Medical Science of Banja Luka University, 78000 Banjaluka, 14 Save Mrkalja Street]

The fourth meeting of Teaching Schools is organized at the same time as preparations of the University for the carrying out of a radical reform and fast attachment to the European model of high education. Bologna changes exert influence on our region and request fast and appropriate acting from a considerably indifferent circles. The aim of this action is to point to implementation of Bologna declaration on teaching process organisation at the teaching schools, since the Bologna declaration has been signed by minister of education of the Republic of Srpska on September 19th 2004 in Berlin. It is necessary to analyze considerable aspects of studies organisation-introducing of two-level studies system (3+1+1; 3+2; 4+1), professional terms, studies length, giving labour process and credit system.

САЖЕТАК

Четврти скуп наставничких факултета се организује у јеку припрема универзитета за радикалне реформе и брзо прикључивање Европском простору високог образовања. Талас болоњских промјена заплуснуо је наше просторе и од помало успаване академске средине захтијева брзо и правилно реаговање. Циљ овог рада је да укаже на примјену Болоњске декларације на организацију наставног процеса на наставничким факултетима, имајући у виду да је ресорни министар РС 19. септембра ове године у Берлину потписао наведену Декларацију. Неопходно је анализирати кључне аспекте организације студија - увођење двостепеног система студија (3+1+1; 3+2; 4+1), стручне називе, дужина трајања студија, акредитација процеса рада и кредитни систем.

1. ИСТОРИЈАТ

- Маја 1998. године, министри Француске, Италије, Британије и Њемачке, потписали су Сорбонску декларацију која је фокусирана на:
 - Прогресивну конвергенцију општих оквира диплома и циклуса у отвореној европској регији за високо образовање,
 - Заједнички систем диплома за предипломски (**bachelor**) и последипломски (**master and doctor**) ниво,
 - Повећање и олакшавање покретљивости студената и професора (студенти треба да проведу најмање један семестар у иностранству); отклањање потешкоћа за покретљивост и унапређење признања диплома и академских квалификација.
- 19. јуна 1999. године, 29 европских министара високог образовања потписало је Болоњску декларацију за успостављање европске регије за високо образовање до 2010. године и промоцију европског система високог образовања у свијету. Министри су потврдили у Болоњској декларацији њихове намјере и:
 - Прихватање система за лако читљиве и упоредиве дипломе,
 - Прихватање система од два основна циклуса (предипломски/дипломски),

- Успостављање система кредита (као ECTS),
 - Унапређење покретљивости као и превазилажење потешкоћа (препрека),
 - Унапређење европске кооперације за осигурање квалитета,
 - Унапређење европске димензије у високом образовању.
- На Прашкој конференцији 19. маја 2001. године, 33 министра рекла су:
- Реафирмисати обавезивање на циљеве Болоњске декларације,
 - Цијенити активно учешће у Европској универзитетској асоцијацији (EUA) и Студентској унији у Европи (ESIB),
 - Направити документ стручне помоћи европске комисије,
 - Коментарисати даље процесе са погледом на другачије циљеве Болоњске декларације,
 - Нагласити битне елементе у области европског високог образовања: доживотно учење, учешће студената, нагласити атрактивност и конкурентност европског високог образовања у односу на друге крајеве свијета (укључујући и аспект традиционалног образовања).
- 19. септембра 2003. године у Берлину, министри просвјете РС и ФБиХ потписали су Болоњску декларацију. Главни аспекти Берлинске конференције су:
- *Структура диплома: Усвајање система у основи базираног на два главна циклуса* (сви су министри обећали отпочињање имплементације система са два циклуса до 2005.).
 - *Промоција покретљивости* (министри ће предузети неопходне кораке да омогуће додјелу државних кредита и стипендија).
 - *Успостављање кредитног система* (Они су подржали даљи напредак с циљем да ECTS постане не само систем трансфера, већ и акумулације).
 - *Признавање диплома: Прихваћање система лако чинљивих и ујоредивих диплома* (сваки студент који дипломира до 2005. треба аутоматски и бесплатно добити Додатак дипломи).
 - *Институције високог образовања и студенати* (конструктивно учешће студентских организација у Болоњском процесу).
 - *Промоција европске димензије у високом образовању* (министри су запазили да је након њиховог позива из Прага развијено више модула, курсева и програма с европским садржајем, оријентацијом и организацијом).
 - *Промоција атрактивности Европског простора високог образовања* (потврђена је спремност да се даље развије програм стипендија за студенте из трећих земаља).
 - *Перманентно образовање.*
 - *Европски простор високог образовања и Европски истраживачки простор - два кључна друштва заснована на знању* (укључити докторски ниво као трећи циклус у Болоњски процес, значај истраживања и научног усавршавања и промоцију интердисциплинарности у очувању и побољшању квалитета високог образовања).
 - *Процјена* (министри су задужили радну групу да организује процес процјењивања приликом припреме њиховог састанка 2005. Уз то би се припремили детаљни извјештаји о напредовању и постизању средњорочних циљева постављених за наредне двије године: осигурање квалитета, систем од два циклуса и признавање диплома и трајања студија.

2. ОСНОВНЕ ПОСТАВКЕ СИСТЕМА ВИСОКОГ ШКОЛСТВА КОЈЕ ПРОИСТИЧУ ИЗ БОЛОЊСКОГ ПРОЦЕСА

- Два циклуса студија у укупном трајању од 5 година.
- Увођење ECTS-а као мјере обима студија и увођење допуне дипломе (diploma supplement) као пратећег документа који описује савладани програм.
- Увођење заједничке дипломе (joint degree) које издају двије или више институција.
- Дефинисање поступка признавања стечених квалификација и диплома у складу са Лисабонском конвенцијом.
- Формирање агенције за акредитацију, увођење система контроле квалитета.
- Укључивање студената као партнера у образовни процес.
- Успостављање механизма за учење цијелог живота.

У циљу сагледавања стања на нашим универзитетима у свјетлу европских концепција високог школства извршиће се институционална евалуација свих универзитета у РС и ФБиХ. На основу проведених анализа на универзитетима из нашег окружења може се закључити да је неопходно урадити сљедеће:

- Повећање ефикасности система високог образовања у смислу смањења одустајања од студија, као и смањења просјечног времена потребног за добијање дипломе.
- Усаглашавање система високог образовања са европским тенденцијама и то посебно кроз увођење механизма контроле квалитета наставног процеса и то како самих програма тако и извођења наставе.
- Успостављање релевантности наставних програма у односу на националне потребе и захтјеве тржишта. Омогућавање увођења мултидисциплинарних и интердисциплинарних програма који воде ка новим професијама проистеклим из развоја технологије.
- Јачање концепта примјењених студија које пружају знања и вјештине потребне за непосредно укључивање у процес рада.
- Укључивање студената као партнера у образовни процес.

До сада су у Републици Српској обављене интензивне припреме у циљу хармонизације њеног високог образовања са наведеним европским процесима. Наравно, и ова, као и многе друге европске идеје, изазива често контрадикторне акције у РС. Мора се истаћи да је ово, свакако, историјска шанса РС и БиХ, прије свега у домену подизања квалитета, рационалности и ефикасности студија, али и других области високог образовања.

На слици 1а приказани су модели традиционалног образовања у Европи и РС до 2000. године, као и приједлог новог модела високог образовања на наставничким факултетима заснованог на принципима Болоњске декларације.

Др	
Наука	
≤ > 5 год.	
Мр	
Наука	
Дипл.	
Мат. Физичар	
Хемичар	наставник

Др	Др	Др	
наука	наука	наука	
Мр	Мр	Мр	
	Дипл.		
	Мат.		
	Физ.		
3+2	4+1	3+1+1	

Сл. 1а

На крају ћемо навести основне елементе из акционог програма реформи универзитета у Њемачкој:

1. Ослобађање непотребног и застарјелог у програмима и постављање нових садржаја, нарочито у формулисању нових циљева bachelor студија у односу на стари дио студија,
2. Боље компоновање наставних садржаја,
3. Његовање интердисциплинарности у наставним садржајима, ткзв. малих предмета са осталим дисциплинама,
4. Увођење нових наставних форми (Е-учење, практично оријентисану наставу, тимски рад, групне пројекте, итд.),
5. Модуларизацију наставе,
6. Побољшање наставних садржаја у правцу захтјева праксе, са новим путевима који унапређују развој науке и посрјешују истраживачку праксу,
7. Нове форме испитивања студената, нарочито у прелазу са bachelor на master нивое,
8. Нове методе код избора студената и савјетовања - усмјеравање студената,
9. Побољшање у праћењу студената током напредовања у раду (ментори, тутори итд.),
10. Осигурање квалитета преко метода евалуација и акредитација,
11. Структурирање докторских студија са додипломским студијима,
12. Иновативност као мото живота и мото развоја,
13. Промовисати учење током цијелог живота или перманентно образовање.

3. ЗАКЉУЧАК

Може се констатовати да Болоњска декларација иако је стартовала са великим бројем обртаја може се реализовати до 2010. године, али је то сложен и напоран посао. Академска јавност, која је одлучујући чинилац за њену реализацију, није у могућности сама да реализује тај процес без адекватне помоћи и подршке надлежних институција. Код предложеног метода високошколског образовања на наставничким факултетима треба се одлучити за модел 3+1+1 или 4+1 имајући у виду недостатак наставничког кадра у основним школама.

У закључку треба још истаћи да уколико наши универзитети желе достојно мјесто међу европским универзитетима, а у заједничком европском простору за високо образовање, морају:

- Кренути са примјеном најједноставнијих аспеката Болоњске декларације и то врло опрезно,
- Посветити пажњу свим основним догађајима који се одиграју у оквиру Болоњског процеса,
- Обезбједити много ефикаснији ток релевантних информација за цијелу академску јавност и наставити са примјеном и других релевантних аспеката Болоњске декларације.

Без добро информисаног и исправно увјереног универзитетског особља и шире компетентне јавности није могуће увести у живот најзначајнији циљ Болоњског процеса: заједнички европски простор за високошколско образовање и истраживање.